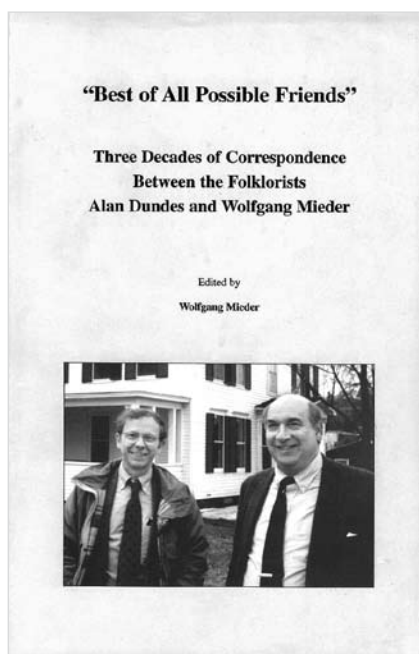

Įstabus liudijimas apie folkloristų draugystę

GIEDRĖ BUFIENĖ

Būtent unikali ir visuotinai pripažinta draugystė tapo pretekstu rasti epistolinio žanro leidiniui¹, pristatančiam tris dešimtmečius trukusį susirašinėjimą tarp dviejų folkloristikos grandų – Alano Dundeso ir Wolfgango Miederio. Kalifornijos universiteto Berklyje profesorius A. Dundesas (1934–2005) tituluojamas žymiausiu ir įdomiausiu XX a. folkloristu, kryptingai paveikusių ne tik tautosakos mokslą, bet ir tokias artimas disciplinas, kaip antropologija, kultūros istorija, literatūra, kalbotyra, psichologija, religijotyra. Vermonto universiteto (JAV) profesorius W. Miederis (g. 1944 m.), keliasdešimties knygų autorius ir metraščio *Proverbium* leidėjas, yra pripažintas tarptautinės paremiologijos lyderis šiandien, jau XXI amžiuje.

Abu iškilūs profesoriai turi nemenkų sąsajų su Lietuva, 2004 metais lankėsi Vilniuje, svečiavosi Lietuvių literatūros ir tautosakos institute.

Nėra tradicijos skelbti susirašinėjimą tarp folkloristų, todėl tik dėl šios priežasties aptariamoji knyga verta dėmesio. Kitas pažymėtinas jos bruožas – vienas laiškų autorių, W. Miederis, kartu yra ir leidinio parengėjas. Tai tikrai neįprasta. Kaip ir rekordiška trumpas parengimo laikas – mažiau kaip vieni metai (2005 m.

1 „Best of All Possible Friends“: *Three Decades of Correspondence Between the Folklorists Alan Dundes and Wolfgang Mieder*, edited by Wolfgang Mieder, (*Supplement Series of Proverbium*, vol. 19), Burlington, Vermont: The University of Vermont, 2006. – 313 p.

kovo 30 d. staiga mirus A. Dundesui, nutrūko susirašinėjimas, o knyga išleista 2006 metų pradžioje²). Nepaisant operatyvumo, aptariamasis leidinys turi visas privalomas šiam žanrui struktūrinės dalis: įžangą, parengėjo redakcines pastabas, laiškus su komentarais, asmenvardžių rodyklę, kitus priedus.

Publikuojamus 395 laiškus (į šį skaičių įeina ir keliolika korespondentų šeimos narių bei kolegų laiškų)³ W. Miederis vadina tikru asmeniniu abiejų šeimų turtu, vis dėlto vertu nedelsiant paviešinti dėl kelių priežasčių. Pirmoji – akivaizdus įrodymas skaitytojams, kokia veiksminga gali būti dalykinė pagalba profesiniame darbe, kai ja dalijasi nuoširdžiai bendraujantys (be lašo pavydo) mokslininkai. Ne mažiau svarbi ir moralinė parama, užplūdus vienišumo, nusivylimo nuotaikoms ar susvyravus pasitikėjimui savo jėgomis; „tu nuolat mano mintyse“, „žinau, kad dirbsime kartu dar daug metų“, „pasirūpink savimi“ – paprasti, nuoširdūs draugo žodžiai tokiomis minutėmis yra neįkainojami. Antroji laiškų publikavimo priežastis – studentai, dažnai nė nenujaučiantys, kiek brangaus savo laiko, rūpesčio, meilės jiems skyrė abu profesoriai (tai nuolatinis susirašinėjimo leitmotyvas); W. Miederis pabrėžia, kad studentus laiką tiksliai auditorija, kuri iš leidinio galės pasisemti vertingos patirties. Pagaliau dar viena svarbi priežastis: ilgus metus brendo sumanymas kartu parašyti knygą ir dedikuoti ją savo žmonoms⁴. Po labai netikėtos A. Dundeso mirties atrodė, kad svajonei nelemta išsipildyti. Bet štai išspausdinta bendra jų abiejų knyga su dedikacija *Carolyn Dundes and Barbara Mieder*. Tai yra ir bus brangus prisiminimas artimiesiems, ypač A. Dundeso vaikams ir anūkams, kuriais jis taip didžiavosi (*I am blessed with great kids* „Esu palaimintas, turėdamas puikius vaikus“; p. 227).

Detaliai išanalizuoti tokio ilgo laikotarpio dviejų neeilinių asmenybių korespondenciją apžvalgoje neįmanoma, medžiagos su kaupu istoriografinėi studijai, todėl aptarsime tik svarbiausias temas, prie kurių nuolat sugrįžtama laiškuose. Pirmiausia, be abejo, tai mokslininko kelias – kartais lygus, o kartais akmenuotas folkloristikos vieškelis, kuriuo ėjo abu profesoriai, jausdami vienas kito petį, tris

2 Įdomus sutapimas: tais pačiais 2006 metais pasirodė pirmasis epistolinis leidinys lietuvių folkloristikos padangėje – *Kazio Grigo pokalbiai laiškais*, kurį parengė Judita Grigienė, o išleido Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas (dar žr. Vita Ivanauskaitė. Dialogo variantai „Kazio Grigo pokalbiuose laiškais“; *Tautosakos darbai*, 2007, [t.] XXXIV, p. 358–362).

3 Prie jų reikia pridėti dar 22 laiškus (rašytus 1976–2003 m.), kurie vėliau buvo surasti „tarp įvairių popierių ir rinkmenų“. 2010 metais W. Miederis juos su išsamiu komentaru paskelbė kaip straipsnį žaismingu antipatarlės formos pavadinimu: „Du laimingi darboholikai geriau negu vienas“ (Wolfgang Mieder. Two Happy Workaholics are Better Than One: Additional Letters Between Alan Dundes and Wolfgang Mieder, *Proverbium*, vol. 27, p. 173–200).

4 Pirmoji užuomina W. Miederio laiške 1985.01.19: „Jei mes kada nors kartu parašysime knygą – aš norėčiau, kad galėtume tai padaryti tiesiog dabar, – dedikuokime ją puikioms mūsų žmonoms (*If you and I should do a book together one day – I wish we could do it right now – let's dedicate the book together our great wives*, p. 75).

dešimtmečius. Darbas yra pagrindinė kasdienė laiškų tema, skylanti į daugybę potemių: medžiagos rinkimas ir bibliografijos kaupimas; straipsnių ir knygų rašymas; pranešimų įvairiausioms konferencijoms rengimas ir konferencijų organizavimas; akademinė veikla – studentai, paskaitos, kursinių darbų skaitymas ir vertinimas, disertacijų gynimai ir oponentavimai, vėliau – darbo paieškos jauniems mokslininkams ir t. t. O dar ir administracinis darbas, atimantis brangų laiką. Kasdinių nesibaigiančių rūpesčių dalykiškas ir labai vaizdus emociingas aptarimas sudaro foną aktualiems folkloristikos raidos klausimams, kurie nuolat išlaikomi abiejų profesorių akiratyje – bet ne kaip sausas teoretizavimas, o įžvalgi tų darbų ir darbelių strategija⁵. Nuosekliai skaitant laiškus matyti, kaip jų diskurse užgimstančias ir brandinamas idėjas sijoja visagalis laikas: vienoms lemta įsikūnyti plataus atgarsio lydimais etapiniais veikalais, ilgainiui virstančiais savarankiška folkloristikos kryptimi, kitas nepalankiai susiklosčiusios aplinkybės „iššaldo“ keliolikai metų, per kuriuos dalis idėjų, stumiamos vis naujų sumanymų, lieka neįgyvendintos.

Neatsiejama nuo darbo temos yra ištikimybės mokslinio fakto tiesai, mokslininko etikos, asmenybės jautrumo, tolerantiškumo tema. Ja nedaugiažodžiaujama, bet tie keli laiško sakiniai ar vos užuomina niekada neskamba priešaringai, o visos korespondencijos masyve ryškiai brėžia savotišką mokslininko garbės kodeksą.

Retas laiškas negvildena knygų temos – jų ieškojimas ir pirkimas, džiūgavimas radus retą egzempliorių bukinisto knygynėlyje, knygų leidyba ir platinimas (dejonės dėl per didelės kainos, kuri bus neįkandama studentams), asmeninių bibliotekų tvarkymas ir išgyvenimas dėl jų ateities... Meilė knygai – kiekvienam filologui savaimė suprantamas bruožas, bet aptariamuoju atveju turime reikalą su tikra aistra, priklausomybe, laimei, nekenksminga.

Labai dažnai laiškuose minimi šeimos nariai ir jų rūpesčiai; tai nėra vien formalus mandagumas, o esmingai korespondentų asmenybes papildantis štrichas. Kaip ir užuominos ar ilgesni pasakojimai apie laisvalaikio pomėgius (apie keliones, fotografavimą ir filmavimą, darbus sode, mitologiniais vardais pavadintų ke-

.....

5 Būdingu pavyzdžiu galima laikyti W. Miederio rengiamą daugiatomę tarptautinės paremiologijos bibliografiją, neabejotinai veikusią patarlių tyrimo proveržį XX–XXI a. sandūroje. A. Dundesas, suvokdamas tokio leidinio svarbą bei perspektyvumą, 1980 metais laiškuose aktyviai ragino W. Miederį kuo greičiau jo imtis, kol įkalbėjo (p. 39). 1984 metais A. Dundesas skatino W. Miederį rašyti vadovėlį apie patarles ir rekomendavo jį kaip visapusiškai tinkamą autorių „Greenwood Press“ (JAV) leidyklai, užsibrėžusiai leisti atskiriems tautosakos žanrams skirtų vadovėlių seriją. W. Miederis šį etapinį darbą apie patarles (pirmąjį po Archerio Taylora 1931 m. išleisto kapitalinio veikalo *The Proverb*) parašė tik po dvidešimties metų (2004), kai pasijuto sukaupęs pakankamai žinių ir patirties. 2012 metais išleistas antrasis papildytas vadovėlio leidimas (dar žr. Giedrė Būfienė. Knyga apie patarles visiems, *Tautosakos darbai*, 2007, [t.] XXXIII, p. 303–309).

turkojų augintinių priežiūrą). Pagaliau minėtini ne tokie svarbūs autoriams, bet įdomūs mums lituanistiniai faktai. Daugiausia jų pasitaiko 2004 metais rašytuose laiškuose⁶.

Nusikelkime mintimis į pačią pradžią – 1973-ųjų vasarį. A. Dundesas jau dešimt metų profesoriauja prestižiniame Kalifornijos universitete Berklyje⁷, yra išleidęs struktūrinius Šiaurės Amerikos indėnų pasakų tyrimus, pora esė rinkinių folkloro tyrimo ir interpretacijos klausimais, paskelbęs dešimtis straipsnių. Jis pripažintas, tarptautiniu mastu cituojamas autoritetas. W. Miederis, ką tik atšventęs dvidešimt devintąjį gimtadienį, kupinas šviesių vilčių ir noro dirbti, rašo pagarbų laišką A. Dundesui: dalis jų mokslinių interesų – folkloro ir literatūros ryšiai – sutampa, taigi puiku būtų bendradarbiauti; kartu su laišku siunčia dovanų neseniai išleistą savo disertaciją apie patarlių vartojimą ir funkcijas XIX a. šveicarų rašytojo Jeremijo Gotthelfo kūrinuose⁸. A. Dundesas nedelsdamas atsiliepia. Rašo trumpai, bet itin geranoriškai ir informatyviai⁹. Dėkodamas už parodytą iniciatyvą ir kvietimą palaikyti ryšį, praneša dirbąs prie projekto apie brolius Grimmus; prideda kelių naujausių savo straipsnių atspaudus; mini lapkričio

6 W. Miederis atvyko į Vilnių 2004 m. kovo pradžioje į LLTI vykusią mokslinę konferenciją „Patarlės fenomenas: tarptautiškumas vs tautiškumas“, skirtą prof. habil. dr. Kazio Grigo (1924–2002) aštuoniasdešimtmečiui, perskaitė pranešimą „Amerikiečių patarlės: tarptautinis, tautinis ir globalinis fenomenas“. A. Dundesas 2004 m. vasario–kovo mėnesių laiškuose (p. 248–249) domisi W. Miederio patirtais išpūdziais ir sako ketinąs su žmona birželio mėnesį aplankyti visas tris Baltijos šalis – Estiją, Lietuvą, Latviją, pabendrauti su tenykščiais folkloristais; be to, jo protėviai yra kilę iš Vilniaus (dar žr. Rita Repšienė. Susitikimas su Alanu Dundesu, *Tautosakos darbai*, 2004, [t.] XXI (XXVIII), p. 304–305).

7 Toliau apžvalgoje trumpumo sumetimais jį vadinsime Kalifornijos universitetu, nors tai nebus visiškai tikslu. Vienas prestižiškiausių Jungtinėse Amerikos Valstijose Kalifornijos universitetas (University of California) įkurtas 1868 metais. Jį sudaro padaliniais laikomi dešimt universitetų, kurie yra Berklyje, San Franciske, Santa Barbaroje, Riversaide, Davise, San Diege, Los Andžele, Irvine, Santa Kruze ir Mersedese. Universitetas Berklyje (įkurtas 1873 m.) laikomas centriniu (*Visuotinė lietuvių enciklopedija*, t. IX, Vilnius, 2006, p. 198; apie lietuvių tautosaką Kalifornijos universitete dar žr. Regina Buivydaitė–Dringelienė. Susitikimas su profesoriumi Alanu Dundesu, *Tautosakos darbai*, 1995, [t.] III (X), p. 166–168; Tautosaka iš Alano Dundeso archyvo, parengė Aušra Danieliūtė, *Tautosakos darbai*, 1995, [t.] III (X), p. 169–204).

8 Wolfgang Mieder. *Das Sprichwort im Werke Jeremias Gotthelfs: Eine volkskundlich literarische Untersuchung*, Bern, 1972.

9 Jaunam folkloristui toks padaršinimas mokslinės karjeros pradžioje yra nepaprastai svarbus. *Proverbium* metraščio 29-ajame tome (2012) panašiais prisiminimais dalijasi George'as Monteiro. Jis pasakoja, kaip apstulbo ir nudžiugo netikėtai gavęs laišką iš paties A. Tayloro po to, kai 1963 metais žurnale *Western Folklore* paskelbė pluoštą portugalų patarlių. Jie susirašinėjo ir toliau, iki pat A. Tayloro mirties 1973 metais (*These letters to a hopeful scholar he did not know and would never meet, offer ample evidence of his readiness to extend a helping hand by way of offering advice and useful information to persons sharing his devotion to proverb scholarship* – George Monteiro. Archer Taylor to a Young Literary Folklorist: An Exchange of Letters, *Proverbium*, 2012, vol. 29, p. 198).

mėnesį Našvilyje (Tenesio valstija) vyksiantį Amerikos folkloro draugijos metinį suvažiavimą – gal tai būsianti proga susitikti ir artimiau susipažinti? W. Miederis entuziastingai rašo ilgą atsakymą, šįkart pateikdamas improvizuotą CV – svarbiausius savo biografijos ir mokslinės veiklos faktus, dalydamasis mintimis apie gautuosius straipsnius; laiško pabaigoje vienas kitą veja klausimai vyresniajam kolegai: ar realu parengti pranešimą iki rudens? Kokią temą geriau rinktis? Ar tema „Patarlės literatūroje“ nebūtų per daug bendra? Reikia pasakyti, kad mokytojo ir mokinio santykiai netikėtai greitai virto tiesiog kolegiškais, paremtais abipuse pagarba ir nuoširdumu. Asmeninė pažintis Našvilyje buvo dviejų sielos brolių susitikimas, po kurio kreipinius laiškuose „Brangus Profesoriau“ visam laikui pakeitė „Brangus Alanai“, „Brangus Wolfgangai“. Žinoma, pranašesnė A. Dundeso mokslinė patirtis niekur neišgaravo, dažnai ji leido giliau išvelgti, greičiau suvokti, drąsiau spręsti. Tai buvo A. Dundeso stiprybė, ir jis nedvejojdamas ja naudojosi, kai draugui reikėjo patarimo. Bet tai darė subtiliai, nesumenkindamas jo užmojų, niekada nekalbėdamas iš aukšto ir nepažemindamas. Gali susidaryti klaidingas įspūdis, kad W. Miederis buvo daugiau gaunančioji negu duodančioji pusė, bent jau sėkmingai užsimezergusios jų korespondencijos pradžioje. Iš tikrųjų pačiuose pirmuosiuose laiškuose išaiškėjo du W. Miederio pranašumai: paremiologinių leidinių bibliografijos kaupimo patirtis ir puikus vokiečių kalbos (jam – gimtosios) mokėjimas. Taip jis tapo nepakeičiamu A. Dundeso konsultantu abiejose srityse. Tokiu uoliu, kad neretai į šią veiklą įtraukdavo ir Vokietijoje gyvenančius kolegas (su jiems prieinamais archyvais), net savo šeimos narius. Kaip tai vyko praktiškai, galima pasiskaityti atsivertus bet kurią knygos vietą – retame puslapyje nerastume siūlo galelio, kurį tolesniuose laiškuose vyniodami prieitume kamuolį, t. y. kupiną spalvingų detalių istoriją apie mokslinio darbo gimimą nuo pirminio sumanymo iki spaustuvės dažais tebekvepiančių puslapių. Verta platesnio pristatymo pasirodė viena įdomiausių ir audringas emocijas kėlusi A. Dundeso monografija apie nacionalinį vokiečių charakterį¹⁰. Nauja buvo tai, kad esminius jo bruožus autorius suformulavo remdamasis Sigmundo Freudo psichoanalizės teorija. Išanalizavęs gausybę vokiečių tautosakos pavyzdžių (pradedant viduriniais amžiais ir baigiant vėlyvaisiais XX a. dešimtmeciais), nustatė dažną vadinamųjų analinių, skatologinių įvaizdžių ir metaforų vartojimą; toks pabrėžtinis domėjimasis „apatine kūno dalimi ir jos funkcijomis“, tvirtu A. Dundeso įsitikinimu, dėsningai koreliuoja su liguistu tvarkos ir švaros pomėgiu, kuriuo nuo seno garsėjo vokiečių tauta. Ne mažiau provokuojanti pasirodė monografijoje keliami hipotezė apie vokiečių antisemitizmo galias šaknis

.....

10 Alan Dundes. *Life is Like a Chicken Coop Ladder: A Portrait of German Culture through Folklore*, New York, 1984.

(ilgą vartojimo tradiciją turinčios sąvokos *Judensau* siejimas su holokaustu). Ir, žinoma, pavadinimu pasirinktas atitinkamas posakis: *Life is like a chicken coop ladder* „Gyvenimas – kaip vištidės lakta“; t. y. trumpas ir apdergtas.

A. Dundesas senokai puoselėjo mintį rašyti apie nacionalinį vokiečių charakterį. Kaip prisipažįsta W. Miederiui 1979.04.19 laiške, vėl iš naujo suruseno entuziazmas imtis šio darbo (*...my longstanding interest in German national character has been rekindled*, p. 22), todėl prašas pagalbos – siųsti visokią su šia tema susijusią bibliografiją, taip pat įvairiausių obsceniškus posakius, keiksmazodžius, plūdimosi žodžius. Vos savaitei prabėgus nukeliavo atsakomasis W. Miederio laiškas su pirmąja dešimtim anotuotos bibliografijos pozicijų. Ir taip nuolatos artimiausius keletą metų. Jis siuntė tyrimui reikalingus vokiečių tautosakos pavyzdžius, nustatinėjo vokiškų žodžių etimologijas, tikslino interpretacijas, du kartus perskaitė rankraščio korektūrą. Nesavanaudišką draugo indėlį A. Dundesas priėmė su dideliu dėkingumu (iš 1984.02.01 laiško: *I owe you so much. You helped me at every “step” of the way <...>* „Aš tiek daug tau skolingas. Padėjai man kiekviena-me žingsnyje...“; p. 65).

Šiandien aptariamoji monografija laikoma vienu reikšmingiausių A. Dundeso tyrimų – savotišku riboženkliu tarp visos serijos jo darbų, davusių pradžią psichoanalitinės interpretacijos kryptčiai folkloristikoje ir ją įtvirtinusių. O laiškuose skaitome, kaip sunkiai mokslininkas derėjosi su leidyklomis, kurios nepriimdavo jo rankraščio, nujausdamos būsimą pasipiktinimo bangą. Reikalavo, kad įžangą knygai parašytų būtinai vokietis. Į ką gi daugiau galėjo kreiptis A. Dundesas? Rašo W. Miederiui jau beveik desperatišku tonu, tačiau nespraudžia jo į kampą, palieka laisvę apsispręsti:

Tu vienintelis turėjai drąsos kalbėtis su manim... tavo žodžiai (jei kartais būtum pamiršęs) „Bijau, kad tai tiesa!“ <...> Vis dėlto, jei negali ar net nenori turėti nieko bendra su monografija (išskyrus padėką išnašoje už visą pagalbą), aš suprasiu. Bet jei atvirai, nėra pasaulyje kito žmogaus, kuris galėtų parašyti įžangą šiam darbui, tik Wolfgangas Miederis. Pagalvok apie tai.¹¹

Niekada iki šiol laiškuose nebuvo jokių užuominų apie tautybę. Tai, kad vienas jų buvo žydas, o kitas – vokietis, niekaip nepaveikė bičiuliškų santykių. Bet ši kartą W. Miederis, atrodo, prisiminė, kas esąs. Prisipažįsta, kad skaitydamas

.....
 11 *You were the only one with the courage to speak to me afterwards... your words (in case you've forgotten) “I'm afraid it's true!” <...> If you feel you cannot or do not wish to be associated with the monograph in any way (except for being thanked in a footnote for all the help rendered), I will understand. But frankly, there is no one in the world I would rather have write an introduction to the work than Wolfgang Mieder. Do think about it, p. 40.*

monografiją turėjo perkrimsti „kietą riešutėlį“; vis dėlto jis didžiuojasi, jog, būdamas vokiečių, atsistojo šalia genialaus savo draugo, kad apgintų jį nuo kitų vokiečių atakų įvairiose auditorijose¹². Būta visko. Iškalbingas Carolyn Dundes laiško fragmentas, kuriame pasakojama, kaip ji bendraudama su vokiečiais meldė Dievą, kad tik šie nebūtų girdėję gandų apie monografiją (*I prayed to God that they had never heard of Chicken Coop [visur pabraukta autoriaus – G. B.], p. 106*). Laikui bėgant aistros po truputį nuslūgo, o 1985 metais pasirodžius monografijos vertimui į vokiečių kalbą¹³, buvo sulaukta teigiamų recenzijų ne tik mokslinėje spaudoje, bet ir populiariuose daugiatiražiuose Vokietijos žurnaluose *Der Spiegel*, *Die Zeit* (p. 73, 79, 80).

Pažymėtina, kad A. Dundesas nevengė poleminių ir provokuojančių temų, sąmoningai tokias rinkdavosi. Tai, kas nutiko su ką tik aptarta jo monografija, – ne atsitiktinumas, o visiškai dėsningas reiškinys. Taip pat ir nepalaužiama autoriaus laikysena: tuo tvirtesnė, kuo gauseni užsipuolimai žodžiu ir raštu. Ne kartą rašo laiškuose apie būtiną mokslininkui sąžiningumą prieš patį save, atliekant analitinį tyrimą; sakosi niekada nepaisęs neigiamų atsiliepimų ir visokių dirbtinai daromų kliūčių, kitaip būtų labai sukomplikavęs savo mokslinį darbą, o daugelis jo parašytų straipsnių ir knygų apskritai būtų likę neišspausdinti (*One must be honest in one's analytic work, even if someone might not like the analysis. My own career would have been greatly handicapped if I had not been willing or able to publish papers or monographs which my informants objected to. From football players to Germans and most recently to fundamentalist believers in Islam <...>. Academic freedom is meaningless if one cannot speak frankly about one's findings, p. 269*).

Keletą žodžių reikėtų tarti apie dar dvi knygas – esė rinktines, kurios yra tikriausias šių dviejų folkloristų bendro darbo vaisius. Pirmosios pavadinimas *Daugelio išmintis* (1981)¹⁴ tiksliai nusako turinį – dvidešimties autorių darbai įvairiausiomis paremiologijos temomis: nuo teorinių apžvalgų, metodologijos, struktūros klausimų iki individualių patarlių tyrimų. Šalia Archerio Tayloro, Stuardo A. Galacherio, Matti Kuusi sudarytojai įtraukė ir mažiau žinomų paremiologų. Praslinkus dešimtmečiui, leidykla pasiūlė W. Miederiui rengti kitą panašaus pobūdžio rinktinę – šią naujiąją jis entuziastingai praneša A. Dundesui 1992.01.08 laiške (p. 115–116). Po neilgų diskusijų prieita prie nuomonės, kad naujoji rinktinė turėtų būti kitokia: kryptingesnė, daugiau teorinė, naujesnė (t. y. joje būtų esė iš 1977–1992 m. laikotarpio). W. Miederis, pasirašęs sutartį su

.....

12 *...it was a hard nut for me to crack, but I am proud to state that as a German I stood next to my genius friend as he was attacked by Germans in the audience and others too, p. 299.*

13 Alan Dundes. *Sie mich auch! Das Hinter-Gründige in der deutschen Psyche*, Weinheim, 1985.

14 *The Wisdom of Many: Essays on the Proverbs*, edited by Wolfgang Mieder and Alan Dundes, New York, 1981.

leidykla, formaliai tapo vieninteliu parengėju, tačiau viską iki smulkmenų aptarinėjo su A. Dundesu. Šis išsakė nemaža kritinių pastabų: vyrauja autoriai iš JAV ir Europos, o Azija ir Afrika paliktos nuošaly; kai kurios esė tikrai per daug ilgos; žodis „modernus“ pavadinime – visuomet blogas pasirinkimas ir pan. Laiško pabaigoje A. Dundesas rašo:

Wolfgangai, manau, kad mano išsakytos kritinės pastabos yra konstruktyvios. Aš galvoju, kad draugai privalo būti sąžiningi vienas kito atžvilgiu. Jei rašyčiau formalų laišką leidėjui, nebūčiau toks stačiokiškai kritiškas.¹⁵

Dar nebuvo galutinai nuspręsta, kuri paties A. Dundeso esė pateks į rinktinę. Šią aplinkybę turėdamas omenyje, jis sakosi niekaip nekeisias savo nusiteikimo (*And I don't mind that no essay of mine is included. I don't think there is one relevant. And even if you had included one, I would have been just as critical!!!*, p. 119). Pataisyta ir patobulinta esė rinktinė pavadinimu *Išmintingi žodžiai* buvo išleista 1994 metais¹⁶.

Unikaliōs draugystės istorijoje svarbus vaidmuo tenka konferencijoms. Tai buvo planuotas, lauktas, deja, labai trumpas gyvo bendravimo laikas. Amerikos ir Kalifornijos folkloristų draugijų metiniai suvažiavimai, kiek galima spręsti iš laiškų, tapo labiausiai įprastomis progomis susitikti ir jų stengtasi nepraleisti. Dažniau matytis trukdė nemenka kliūtis – juos skyręs didžiulis atstumas. JAV vakaruose prie Ramiojo vandenyno įsikūręs Berklis ir pačiuose šiaurės rytuose, Kanados pasienyje, esantis Vermontas nutolę daugiau kaip keturis tūkstančius kilometrų. Po pirmojo apsilankymo Berklyje W. Miederis 1977.08.21 laiške rašo, jog net įsivaizduoti negalėjęs, kad Amerika tokia didelė (*Never had I imagined the mere size of the United States*, p. 15). 1980-ųjų sausį jis atvyko į Berklį visam žiemos semestru, pasirengęs vesti du seminarus: patarlių (anglų kalba) ir vokiečių tautosakos (vokiečių kalba). Ypač džiaugėsi vien patarlėms skirtu kursu, kokio niekada nebuvo skaitęs Vermonte (nepakako studentų). Kaip iliustracinę medžiagą jam atsivežė beveik visą asmeninį patarlių ikonografijos archyvą – apie tris tūkstančius skaidrių. 1979-ųjų antro pusmečio laiškuose netrūksta šauktukais pasibaigiančių jausmingų frazių, rodančių jauno mokslininko entuziazmą ir nekantrumą laukiant kelionės į folkloristų Meką – Kalifornijos universitetą (*I am looking forward to a most (better the most) exciting term of my life at Berkeley!*, p. 32). W. Miederio lūkesčiai visiškai išsipildė. Ilgainiui apsilankymų Berklyje su

15 *Wolfgang, I mean all of the above to be constructive criticism. I think friends should be able to be honest with one another. If I were writing a formal letter of evaluation for a publisher, I would not have been quite so blunt or critical*, p. 119.

16 *Wise Words: Essays on the Proverbs*, edited by Wolfgang Mieder, New York, 1994.

paskaitomis, konferencijų pranešimais ženkliai gausėjo, bet jie netapo rutina. Kaskart dėkodamas A. Dundesui už šiltą priėmimą ir dalydamasis išpūdžiais mini prasmingai praleistas bendro darbo valandas, išgyventą dvasinį pakilimą (*...my annual pilgrimage to Berkeley*, p. 195). Progai pasitaikius, A. Dundesas nemažai jėgų padėjo stengdamasis pasikviesti W. Miederį į Berklį nuolatiniam darbui. Ši tema aptarinėjama 1987–1988 metais rašytuose laiškuose. Atrodo, daugiausia dėl biurokratinių kliūčių planas liko neįgyvendintas (iš A. Dundeso 1987.09.01 laiško: *The wheels of akademe grind exceedingly slow!* „Akademiniis mechanizmas mala neišpasakytai lėtai!“, p. 97; mokslo metams pasibaigus, 1988.06.01 laiške rašo, kad jau pavargęs laukti: *I got tired of waiting*, p. 102)¹⁷.

Dėl vietos stokos palikime nuošalyje kelis žemynus apimančią konferencijų geografiją, rimtus ir kartais komiškus per jas nutinkančius įvykius. Bet privalu papasakoti apie 2004 m. kovo 26–27 d. Vermonto universitete įvykusį simpoziumą, kuriame atsiskleidė W. Miederio kaip organizatoriaus talentas. Viskas prasidėjo nuo atsitiktinumo. 2002-ųjų vasarą Londone sutiktas buvusio studento tėvas prasarė žinantis apie vienintelę Piterio Breigelio (Pieter Brueghel) paveikslą „Nyderlandų priežodžiai“ (1559) kopiją: Piterio Breigelio Jaunesniojo (dailininko sūnaus) 1610 metais pertapytas neįkainojamas paveikslas saugomas Niujorke, privačioje Adelės Klapper kolekcijoje. W. Miederis sunkiai galėjo patikėti išgirsta naujiena. Mat jis seniai svajojo eksponuoti P. Breigelio paveikslą Vermonte ir kartu surengti konferenciją. Išmušė lauktoji valanda (iš 2002.06.13 laiško: *...if I will succeed, I will organize an international conference around the picture with you as the big gun!!!*, p. 200). Dar nė metams neprabėgus, W. Miederis jau turėjo žodinį A. Klapper sutikimą dėl trokštamo paveikslą atgabėnimo į Vermontą 2004-ųjų pavasarį dešimčiai savaitių. Apsilankymas mecenatės namuose ir pamatytas daugiamilijoninės vertės paveikslas padarė pritrėnkiamą išpūdį: „Buvau danguje praeitą vakarą, kai stovėjau prieš jį [paveikslą – G. B.] jos muziejų primenančiuose namuose“ (*I was in heaven last night when I stood in front of it in her museum-like home*, p. 217). Sklandžiai klostėsi ir finansinė renginio pusė. Johno Templetono fondas pagal W. Miederio paraišką skyrė 50 tūkstančių dolerių. Su tokia suma buvo galima drąsiai kviesti prelegentus iš Europos ir Japonijos. A. Dundesas pirmasis sutiko dalyvauti, parengė įvadinį pranešimą. Tai buvo trečiasis ir paskutinis jo apsilankymas Vermonto universitete. Ištikimoji bendražygė Carolyn Dundes 2004.04.09 laiške prisimena jaudinančias simpoziumo akimirkas ir apskritai stulbinamą pasisekimą (*enormous success*, p. 251),

.....
 17 Žinoma, svarbios ir kitos aplinkybės. W. Miederis buvo pritapęs Vermonto universitete, susigyvenęs su kolegomis. Tik dėl šios priežasties jis dar 1985 metais atsisakė keltis į Vokietiją ir užimti viliojančią Folkloro instituto (Freiburgo universitete) vadovo postą, kuris liko laisvas Lutzui Rörichui išėjus į pensiją (p. 79–80).

apvainikavusį šį W. Miederio sumanymą. Išskirtinis ir pranešimų pagrindu parengtas leidinys – gausiai iliustruota solidi knyga puošniu viršeliu, kuriame verda nuotaikingas P. Breigelio Jaunesniojo nutapytų herojų gyvenimas¹⁸.

Kaip jau buvo užsiminta, daug vietos laiškuose skiriama dėstymui ir su juo susijusioms problemoms. W. Miederis ne kartą atvirai rašo, jog nesiekia aukšto administracinio posto, jam labiausiai prie širdies tirti patarles ir dalytis žiniomis su studentais (*My ambitions are most definitely not to become an administrator*, p. 16; *I want to teach, do my research*, p. 104). Klausinėdavo laiškuose A. Dundesą apie buvusius savo studentus Kalifornijos universitete, didžiudavosi kiekvienu, pasirinkusiu patarles savo tyrimų objektu (...*it gives me a great feeling to know that one of my [Berkeley] students likes working on proverbs!*, p. 73). A. Dundesas savo ruožtu beveik kiekvieną rudenį pranešdavo, kiek studentų susirinko į jo įvadinį folkloristikos kursą. Tas skaičius nuo 100–150 greitai išaugo iki 350 ir daugiau: toli siekianti neprilygstamo oratoriaus šlovė nebuvo perdėta. Bet buvo ir ne tokia maloni šlovingo dėstymo pusė. Pamėginkite įsivaizduoti, ką reikė perskaityti ir individualiai įvertinti studentų sudarinėjamus tautosakos rinkinukus, rašto darbus (ne mažiau kaip 40 puslapių apimties). Jis guodžiasi W. Miederiui „įklimpęs į juos iki kelių“ (*knee-deep*, p. 209) ir neturįs laiko savo tyrimams; arba kitas, tiesiog žiaurus prisipažinimas: tris mėnesius negalįs pakilti iš lovos dėl nugaros skausmų, bet vis skaitęs nepabaigiamus studentų tautosakos rinkinius (p. 167). 1994 metais A. Dundesui buvo skirtas Pasižymėjusio dėstytojo apdovanojimas, o 2000-aisiais nutiko precedento neturintis įvykis: buvęs studentas anonimiškai padovanojo milijono dolerių čekį. W. Miederio žodžiais tariant, tai buvo „Nobelio premija folkloro srityje“ (*This donation has in fact given you the “Nobel Prize in Folklore” which you deserve so very much*, p. 159). Dalį pinigų A. Dundesas nedvejodamas skyrė vadovaujamai katedrai – antrojo folkloristikos profesoriaus vietai įsteigti. Biurokratinės girnos šikart visai nejudėjo iš vietos (p. 165). Pralaukęs daugiau kaip metus be rezultatų, jis paaukojo dešimt tūkstančių dolerių „Folkloro bibliotekos fondui“ įkurti (už tuos pinigus Kalifornijos universiteto biblioteka galėsianti papildomai įsigyti folkloristikos ir antropologijos knygų); rašo W. Miederiui, kad ateityje tas fondas galės augti, jei tik po jo mirties žmonės po truputį rems pinigais, užuot pirkę gėles (*Also future donations, e. g., when I depart from this world, could be added to such a fund (instead of flowers! A bit morbid to be thinking such) and that would please me*, p. 172–173).

Aistra knygoms – stipriai abu profesorius vienijęs bruožas. Jie niekada neatidėjo knygos į šalį tik todėl, kad ji per brangi. Dažnai jų prisipirkdavo tiek, kad

18 *The Netherlandish Proverbs: An International symposium on the Pieter Brueg(h)els*, edited by Wolfgang Mieder, (*Supplement Series of Proverbium*, vol. 16), Burlington, Vermont, 2004 (dar žr. Dalios Zaikauskienės recenziją: *Tautosakos darbai*, 2005, [t.] XXII (XXIX), p. 342–346).

sunkiai bepanešdavo. A. Dundesas asmeninėje bibliotekoje sukaupė net devynis tūkstančius tomų. Vykdydama paskutinę jo valią, šeima visą biblioteką padovanojo universitetui¹⁹. Nesavanaudiškų poelgių apstu ir W. Miederio biografijoje, visų nė neišvardysi. Tik pora gluminančių ir net susigėsti verčiančių pavyzdžių. 1988.06.06 laiške prašo A. Dundesą ieškoti prenumeratorių neseniai pradėtam leisti *Proverbium* metraščiui, sakosi pats išpirkęs tris prenumeratas (būdamas *Proverbium* leidėju, dirbančiu be atlyginimo): sau, Vokietijoje gyvenančiam tėvui ir seseriai (p. 103). Kitame laiške (2003.12.23) pasakoja, kaip išleidęs rinkinį *Sorby patarlės*²⁰ rūpinosi dalį jo tiražo pristatyti Serbino mieste (Teksaso valstija) esančiam Sorbų muziejui; per vieną dieną asmeniniu automobiliu sukorė du šimtus mylių nuo Dalaso iki Serbino ir atgal; belieka pridurti, kad tai vyko Kalėdų išvakarėse (p. 245).

Sklandome į pabaigą einančius knygos lapus. 2003-ųjų laišakai... Gegužės 22 dieną W. Miederis praneša draugui apie tėvo mirtį. Liūdna žinia jį pasiekė, kai buvo susiruošęs skristi į Helsinkį; ten jis turėjo dalyvauti daktaro disertacijos gynime kaip oficialus oponentas. Ką daryti? Telefonu gavęs motinos ir sesers pritarimą, nusprendžia: vyks į Helsinkį, o po disertacijos gynimo – iškart į Vokietiją, į tėvo laidotuves. Reikšdamas užuojautą dėl skaudžios netekties A. Dundesas rašo: „Abu su Carolyn galvosime apie tave, esu įsitikinęs, kad teisingai pasielgei neanuliuavęs savo įsipareigojimo Helsinkyje. Atidėtas „ritualas“ būtų baisus išgyvenimas vargšui studentui [Jouko Parad]“ (*Carolyn and I will be thinking of you and I am convinced that you are doing the right thing by not cancelling the Helsinki commitment. It would be terrible for the poor student [Jouko Parad] to have his „ritual“ postponed*, p. 223). Nevalingai klausi savęs: ar aš taip galėčiau? Ar rasčiau savyje tiek dvasios stiprybės? Matyt, jos suteikė įsisąmoninta vidinė nuostata, kad, siekiant pasirinktos srities aukštumų, profesinis gyvenimas taps neatskiriamas nuo asmeninio. Iš pradžių teko vakarais po įtemptos darbo dienos universitete sudarinėti rodykles bibliografijos tomui (p. 108) arba vienuoje su rankraščiu pasitikti Naujuosius metus (p. 184), paskui atėjo sunki minutė, kai likimo smūgio akivaizdoje reikėjo išlikti studentams atsivadavusiu profesoriumi. Klausiamas apie mėgstamas patarles W. Miederis paprastai mini antikinę *Bis dat, qui cito dat* (liet. „Dvigubai duoda, kas greitai duoda“) ir biblinę „aukso taisyklę“ *Do unto others as you would have them do unto you* (liet. „Kas tau malonu, ir kitam

19 Tai buvo Pietų Kalifornijos universitetas, skyręs specialią patalpą bibliotekai priglauti: 2011.04.16 iškilmingai atidarytas A. Dundeso folkloristikos knygų kolekcijos kambarys (Wolfgang Mieder. Alan Dundes as Book Collector, *Proverbium*, 2011, vol. 28, p. 409–410).

20 *Sorbian Proverbs: Serbske přislova*, edited by Susan Hose in collaboration with Wolfgang Mieder, (*Supplement Series of Proverbium*, vol. 14), Burlington, Vermont, 2004 (dar žr. Giedrė Bufienė. *Sorby patarlės* – sektinas pavyzdys, *Tautosakos darbai*, 2010, [t.] XXXIX, p. 281–287).

daryk“)²¹. Neįmantrūs kasdieniški žodžiai apie nesavanaudišką pagalbą ir tarnystę savo artimui. Pagrįsti juos realiais veiksmais pavyksta ne kiekvienam.

Vargu ar išvengiau subjektyvumo referuodama susirašinėjimo turinį. Nebuvo paprasta atsirinkti laiškus, vėliau jų fragmentus sudėlioti į rišlų pasakojimą. Šiaip ar taip, galėjau perteikti vos mažą dalelę knygoje užfiksuotos labai įvairios informacijos. Ji atspindi plačius mokslinius ir kultūrinius korespondentų interesus: faktai, įvykiai, vietovardžiai, mitiniai ir realūs asmenvardžiai, straipsnių ir knygų pavadinimai mirgėte mirga kiekviename puslapyje. Visa tai pateikta gyva, sklandžia kalba, nestokojančia humoro perliukų, lengvos ironijos ir autoironijos. Tvirtai galima pasakyti, ko laiškuose nėra: tuščio plepėjimo ir skundų bei dejonių. Krinta į akis pozityvus nusiteikimas, optimistinis požiūris į pasaulį ir save. Tai laikyčiau vakariečių kultūros bruožu. Apie skaudžius įvykius ir netektis kalbama jautriai, bet trumpai. Išimtis netaikoma net knygos autoriui ir herojui A. Dundesui: įžangoje apie jo mirtį tėra vienintelis sakinys. W. Miederis praradimo mastą ir skausmą leidžia suvokti skaitytojams netiesiogiai, per užuojautos laiškus, gautus 2005.03.31–04.02 (p. 285–296). Kiekvienam pareiškusiajam užuojautą – Danui Ben-Amosui, Marijai Teresai Agozzino, Patui Turneriui, Reginai Bendix, Annai Tothné Litovkinai, Stephenui Winickui ir kitiems – W. Miederis nedelsdamas parašė ir padėkojo subtiliai, labai asmeniškai parinktais žodžiais. Jis pabrėžė, kad visą likusį gyvenimą jaus savo draugą šalia, o geriausias jo atminties įprasminimas – visiems „judėti pirmyn“, tęsti pradėtus darbus (*...I know that Alan wants us to move on. And we must go on, carrying his memory in our hearts and making certain that his invaluable scholarship will be remembered*, p. 287).

A. Dundeso gedulingas paminėjimas, į kurį susirinko mažiausiai šeši šimtai žmonių, įvyko 2005 m. balandžio 22 d. Berklyje. Carolyn Dundes paprašytas W. Miederis pasakė kalbą apie velionį (p. 297–301). Kelias dienas plūdo žinutės ir laišakai iš buvusių studentų, norėjusių padėkoti už širdį palietusius žodžius. Pora tokių laiškų ir W. Miederio atsakymai į juos pateikti 301–304 puslapiuose. Parengėjo sumanymas įdėti šį priedą visiškai pasiteisino. Buvusių kolegų ir studentų paskutinis sudie mylimam Profesoriumi – jaudinanti knygos pabaiga, ilgam pasiliekanti atmintyje.

Beliko aptarti vieną techninį dalyką – laiškų komentarus. Epistolinių leidinių rengėjams tai daug laiko reikalaujantis kruopštus darbas. Pirmiausia – autorių užmintų mįslių šifravimas bandant nustatyti sutrumpinimais ir įvardžiais pažymėtus asmenis, vietas, įvykius, realijas. Kai kurios mįslės taip ir lieka be atsakymo... W. Miederis su tokiais sunkumais nesucidūrė – juk jis komentavo savo

.....
21 Chilukuri Bhuvaneshwar. *Down the Proverb Lane: Musings of a Paremiologist; An Interview with Wolfgang Mieder: A Festschrift for Mieder at 62*, Hyderabad, India, 2006, p. 25.

paties rašytus arba draugo jam adresuotus tekstus. Ši aplinkybė bus nulėmusi ir kitą savitumą. Paprastai komentarai rašomi sausu akademinio stiliumi ir sunumeruoti pateikiami skyriaus ar visos knygos pabaigoje. Skaitytojams tas nuolatinis lapų vartymas labai įkyri. Aptariamose knygose komentarai tapo organiška laiškų tąša: parašyti ta pačia vaizdinga ir jausminga kalba, jie įterpiami tiesiog į laiškų tekstą, išskiriant laužtiniais skliaustais. Pavyzdžiui:

You are up early! [6.38 a. m. according to the date on Alan's e-mail message] – p. 264;
You have a standing invitation to come, so please do! [and he did come!] – p. 89;
...all the wood is perfectly stacked – the German way – in the garage! [Carolyn was always impressed by my “neatly” stacked fire wood that I cut for the cold Vermont winter] – p. 207.

Skaitytojams labai patogiu, kai išskiriant laužtiniais skliaustais laiško tekste patikslinami arba paaiškinami:

- a) asmenvardžiai: *Lutz [Rörich] – p. 77; HB [Herman Bausinger] – p. 72; Kim[berly] Lau – p. 162; your student [Claudia A. Stibbe] – p. 13; my student's [Marcus Cronin] father – p. 198; your co-author [Deborah Holmen] – p. 167 ir t. t.*
- b) vietovardžiai: *Fort Worth [Texas] – p. 253; L. A. [Los Angeles] – p. 112; Vilnius [Lithuania] – p. 257; Eugene [Oregon] – p. 283 ir t. t.*
- c) įstaigų pavadinimai: *Laval [University in Québec, Canada] – p. 36; Garland [Publishing] – p. 32; Serendipity [second-hand bookstore] – p. 169; Kip's [pizza restaurant] – p. 196 ir t. t.*
- d) sutrumpinimai: *UVM [University of Vermont] – p. 77; OUP [Oxford University Press] – p. 165; ACLS [American Council of Learned Societies] – p. 104 ir t. t.*
- e) kita: *some [scholarly] work – p. 198; leaving on Nov. 9 [for London] – p. 207; the wedding [of daughter Lauren to Michael B. Streiff] – p. 101; the \$ 20 000 investment [for A Dictionary of American Proverbs] – p. 112 ir t. t.*

Komentuojama tiek kartų, kiek reikia, t. y. kad skaitytojas, bet kurioje vietoje atsivertęs knygą, rastų visą jam reikalingą informaciją, pavyzdžiui: *Mabel [Maria Teresa Agozzino] – p. 210, 214, 235, 237, 239, 248 ir t. t.* To paties principo laikomasi komentuojant ar tikslinant gausius straipsnių ir knygų pavadinimus, kurie laiškų tekstuose dažniausiai užrašomi sutrumpintai. Komentuojama tiek, kad skaitytojui būtų aišku: pačių autorių nuolat minimi kūriniai nebūtinai tiksliai laužtiniuose skliaustuose įvardijami, bet retesni pavadinimai užrašomi prisiliekant bibliografinių nuostatų, pavyzdžiui:

„German“ [national character] book“ – p. 177; „the reviews of your „German“ [Chicken Coop Ladder] book“ – p. 71; „a copy of [Sometimes the] Dragon [Wins]“ – p. 141; „two

works on „jokes“ [„Laughter Behind the Iron Curtain: A Sample of Rumanian Political Jokes“ and „A Study of Ethnic Slurs: The Jew and the Polack in the United States“] – p. 11; „proofs of my next book [*Bloody Mary in the Mirror. Essays in Psychoanalytic Folkloristics*]“ – p. 196; „book by Walter Scherf [*Lexicon der Zauber märchen*]“ – p. 70; „a copy of the Malcolm Jones book [*The Secret Middle Ages*]“ – p. 213 ir t. t.

Kaip matyti iš pateiktų pavyzdžių, kūrinių pavadinimai vienais atvejais rašomi kabutėse, kitais – kursyvu. Nesistengta formaliai jų suvienodinti. Pakanka, kad pavadinimai aiškiai išskirti. Bet štai 200-ajame puslapyje W. Miederis įdeda komentarą laužtiniuose skliaustuose apie skirtingą dailininkų Breigelių – tėvo ir sūnaus – pavardžių rašybą, kad skaitytojai to vienos raidės skirtumo nepalaikytų korektūros klaida.

Komentarai laužtiniuose skliaustuose yra trumpi (ne daugiau kaip pora sakinų), todėl neblaško skaitytojo dėmesio ir netrukdo skaityti pagrindinio teksto. Ilgesni komentarai prireikus pateikti tarp laiškų. Toks yra ir komentaras 284 puslapyje po paskutinio A. Dundeso laiško (datuoto 2005.03.16); jame W. Miederis trumpai atpasakoja pokalbį telefonu tragiško įvykio išvakarėse: nieko nenujusdami jie, kaip visada, kalbėję apie būsimus projektus, savo studentus, savo šeimas...

Lietuvoje ši knyga galėtų sudominti plačią auditoriją dėl bendrų žmogiškų momentų nestokojančio turinio, puikaus stiliaus, epistolinio žanro (laiškai, deja, yra sparčiai nykstantis fenomenas). Bet įdomiausia ji folkloristams; ypač tiems, kurie dar nejaučia pasididžiavimo savo profesija, nėra iki galo suvokę jos išskirtinumo tarp kitų humanitarinių disciplinų. Tirti folklorą – tai atskleisti „žmonijos vaikystės“, t. y. esminių tautosakinių ir mitologinių archetipų, įtaką kasdieniam gyvenimui, dažnai mums to nė neįtariant. Pajusti atradimo džiaugsmą, įžvelgus netikėtų sąsajų. Apie tai įtikinamai pasakoja du intelektualai, gyvenę folkloristika ir kvėpavę ja kaip oru. Kasdien.